

ÇEÇEN SORUNU

Kubilay BUYRUK*

Çeçenistan meselesine genel olarak baktığımız zaman 18.yy sonlarında başlamış ve Çeçenlerin bağımsızlık istekleriyle birlikte kuvvetli boyuta ulaşmıştır. Çeçenler Şeyh Mansur ve Şeyh Şamil gibi liderlerle bağımsızlık mücadelesine katılmışlardır. Bu gelişmelerle başlayan Çeçen sorunu Sovyetler Birliği döneminde hat safhaya ulaşmış ve Sovyetler Birliği açısından da çok önemli bir sorun olarak görülmüştür.

Sorunun tarihsel kökenine baktığımızda Çeçenler kendilerini çok eski bir ırk olarak nitelendirmektedir. Bölgenin coğrafi konumuyla birlikte Çeçenler bağımsızlık isteklerini dile getirmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği Çeçenleri Almanlara yardım etmekle suçlamış ve Çeçenleri yaşadıkları yerlerden sürmüştür ve buraya Rus nüfusunu yerleştirmiştir. 2004 yılında Avrupa Parlamentosunda alınan kararla 1944 yılındaki bu sürgün, soykırım olarak tanınmıştır. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte Sovyetlere bağlı halklar özerklik durumunu kabullenmişler fakat Çeçenler kesinlikle bu durumu kabullenmemişlerdir. Müslüman bir halkın Hıristiyan bir ülke kontrolünde yaşayamayacağını savunmuşlardır. Daha sonra ise Vladimir Putin tüm bu soykırım olaylarını dikkate almamış ve bu olaya tamamen kulak tıkamıştır. Ayrıca Putin Çeçen sorununu meşrulaştırmak için Çeçenleri radikal İslamcı olarak nitelendirmiştir.

Çeçenistan Rusya açısından önemli bir yer olmuş ve Çeçenlerin bağımsızlıklarını kazanmaları durumunda bunun bir domino taşı etkisi olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca petrol bölgelerinde Çeçenlerin etkin rol oynamaları da Rusya'nın elini zora sokuyordu. Tüm bu gelişmeler vuku bulurken Çeçenistan 1991 yılında bağımsızlığını ilan etti. Fakat üzerinden çok zaman geçmedi ki 1994 yılında Rusya Çeçenistan'a saldırdı ve Birinci Çeçen Rus savaşı başladı. Çeçenler bu savaşta sivillere saldırmamıştır. 1995 yılında Çeçenler Rusların iki büyük askeri üssüne saldırsalar da başarıya ulaşamamışlar ve bu yüzden rehin alma yoluna gitmişlerdir. Ruslar Çeçenleri hemen yeneceklerini düşünüyordu fakat öyle olmadı. Ruslar Çeçenlerin lideri Cevher Dudayev'i suikastle şehit ettiler fakat Çeçenlerdeki cihat anlayışı onları başarıya ulaştırdı ve Hasavyurt antlaşması imzalandı. Bu antlaşma Çeçen zaferi olarak değerlendirilebilir. Takvimler 1999 yılını gösterdiğinde Ruslar bomba olaylarına ve Şamil Basyev'in Dağıstan'a yönelik operasyonunu bahane göstererek Çeçenlere saldırdılar. Ruslar bu savaşa daha hazırlıklı gelmişler ve dört ay içerisinde Grozni'yi ele geçirmişler ve Çeçenleri kontrol altına almışlardır. Fakat bölgede sorunlar devam etmiştir. Ruslar İkinci Çeçen Savaşı'nda da büyük insanlık suçları işlemişlerdir. 2001 yılında Amerika'ya yapılan ikiz kule saldırıları dünyada Müslümanlara karşı antipati oluşturmuş ve böylece Rusların Çeçenlere işledikleri suçlar dikkate alınmamıştır.

Türkiye açısından baktığımızda Türkiye Çeçenlere karşı olumlu tavır sergilemiştir. Kafkaslarda Türk ve Müslümanların çoğunlukta olması Türkiye'nin bu konuya ilgi duymasını neden olmuştur. Fakat Rusya bu durumdan çok memnun değildi özellikle bu konunun kendi

---

*Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler İkinci Sınıf Öğrencisi ve Uluslararası İlişkiler Öğrenci Dergisi Baş Editörü

iç meselesi olduğunu savunmuş ve Çeçenlere karşı Kürt kozunu Türkiye'ye karşı bir tehdit unsuru olarak kullanmıştır. 2001 yılındaki ikiz kule saldırısından sonra Türkiye Çeçenlere karşı tavrı almış hatta dönemin Genelkurmay Başkanı Çeçenlere terörist olarak hitap etmiştir. İlk başta Çeçenlere destek veren Türkiye daha sonra oluşan koşullar nedeniyle Çeçenlerden desteğini çekmiştir ve duruma müdahale etmekten kaçınmıştır.

Sonuç olarak bakıldığında Çeçen Rus savaşı çok eskilere dayanan bir bağımsızlık savaşı olarak nitelendirilebilir. Çeçenlerin terörist sıfatıyla adlandırılmasında Putin büyük rol oynamıştır. Çeçen Rus savaşı tek boyutta incelenecek bir olay değildir. Bu sorun genel olarak Rus Çeçen iç sorunu gibi gözükse de birçok olay ve durum bu sorunda etkin rol oynamıştır. Özellikle ABD ve Türkiye'nin bölgedeki etkinlikleri ve kaygıları sorunu bir anlamda bölgesel hatta daha geniş bir perspektiften baktığımızda uluslararası sorun haline getirmiştir. Sorunun çözümüne ulaşılacak isteniyorsa Rus Çeçen ABD ve Türkiye'nin kriterleri göz önüne alınmalı ve ortak anlaşmaya varılmalıdır. Bu koşullar sağlanırsa hem Çeçen sorunu çözülebilir hem de bölgedeki istikrarsızlığın giderilmesi sağlanabilir.